

FÜZETEK

A Magyar—Török Baráti Társaság időszaki lapja

Száz éve halt meg Kossuth Lajos

Turinban 1894. március 20-án, negyvenöt emigrációban eltöltött évet maga mögött hagyva, örökre lehunyta szemét Kossuth Lajos. A magyar kormányzó nemcsak a magyar történelemnek volt máig hatóan meghatározó egyénisége, hanem személye a magyar és más népek közötti összekötő kapocs is vált. Az emigrációba kényszerített szabadságharcost mindenütt a világban szívesen fogadták. Élete akkor azonban nagy veszélyben volt, amikor a világosi fegyverletétel után menekülni kényszerült. A védelmet és biztonságot a török föld nyújtotta. A törökök — vállalva az orosz-török viszony kiéleződését is — befogadták a magyarországi szabadságharc menekültjeit. Kossuth Vidinben, Sumlában és Kütahyában megismerkedett egy néppel, amelyet megkedvelt, sőt a magyar-török politikai kapcsolatok vonatkozásában — s most ezt tartjuk szem előtt — számos olyan gondolatot fogalmazott meg, amely napjainkig aktuális.

„Kifejezhetetlen érzelem-vihar dúlta lelkemet — emlékezett vissza 1879-ben Kossuth Lajos —, midőn a világosi fegyverletétel hontalanná tett. Nincs szó, mely arról fogalmat adhatna. Leborultam hazám földjére, mielőtt határán átlépnék, zokogva nyomtam rá a fiúi szeretet búcsúcsókját, — egy csipetnyi port vettem belőle magamhoz, — még egy lépés és úgy valék, mint a tört hajó roncsa, melyet a szélvész kidob a homokra egy sivatagon. Egy török főtiszt Allah-t említve, üdvözölt barátságosan, — elvezetett a fekhelyhez, melyet Isten szabad ege

alatt számomra készítettett barátságosan, és — a kardomat kérte, lesütött szemmel, mintha szégyenlené, hogy török magyart lefegyverez. Lekötöttem, átnyújtottam szótlanul, könnyel szememben, és ő, jó nyugalmat kívánva, magamra hagyott bánatommal...”

„Később a török nagylelkűen megvédte életemet — idézte fel a kormányzó az 1849 augusztus-szeptemberi eseményeket — és hontalan társaim életét. Megvédte, nem veszély nélkül magára nézve. A győzelmeiben elbizakodott két szomszéd hatalmasság (ti. Oroszország és Ausztria) háborúval fenyegetve, ha ki nem ad. S midőn a helyzet már oly fenyegető színt öltött, hogy a szultán tanácsosai nem vélnék kiadatásunkat kikerülhetni, ha csak a menekülő török vallásra nem térnek át, s ez által török alattvalókká nem lesznek, Abdul Medsid szultán fel-emelkedett üléséből a Divánban, s kezeit égre emelve ünnepélyesen ezeket mondá:

Allah hatalmas. Bizom akarátában. De ha veszem kell, vesszek becsülettel. Azt a gyalázatot nem hozom nevemre, hogy megsértsem a vendégjogot, hogy kiszolgáltatam ellensége bosszújának a szerencsétleneket, kik nálam oltalmat kerestek. Akarom, hogy meg is találják. Jöjjön, a minék jóni kell. Én nem adom ki. Így akarom. Így legyen. Gondoskodjatok a védelemről.

És nem adott ki. Háború nem lett belőle. De lett számunkra letartóztatási fogság a távol Ázsiában. Így látta jónak közölni az európai diplomácia.”

(Folytatás a következő oldalon!)

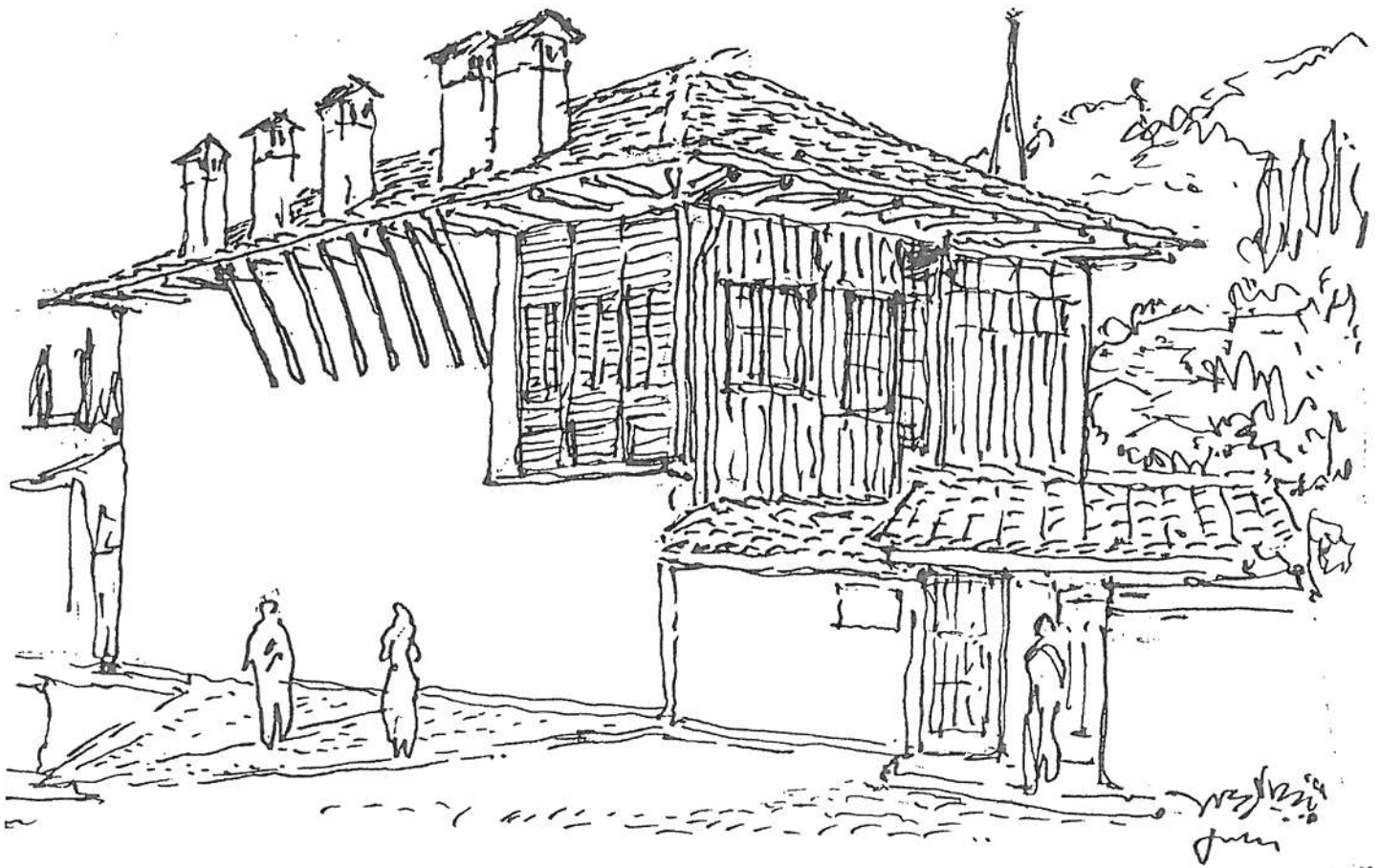
Az emlékezésből kiérződik a szultán és a török nép iránti hála és köszönet, amely Kossuthban haláláig megmaradt. Az emigráció negyvenöt éve alatt mindvégig figyelemmel kísérte az Oszmán Birodalom sorsát. Ez nem holmi nosztalgia volt az ott eltöltött másfél év miatt, hanem ennél sokkal több. Úgy látta, hogy a magyarság és a törökség jövője és boldogulása szorosan összekapcsolódik. Idézzük erről az ő sorait, amelyet 1879-ben vetett papírra.

„A legutóbbi orosz-török háború kimenetele (ti. az 1877-78. évi) — mely irtózatosan bele fog nyúlni Európa jövődjébe — kézzel foghatóan bebizonyította, mennyire igazam volt, midőn a krimeai háború (ti. az 1853-56. évi) alkalmából érvényt (ti. az oroszok balkáni pozíciónyerésétől) megóvni, hogy az orosz hatalmi

sphaera vészterhes kiterjesztésre ne vezessen. A török porta ezt belátta, és semmit sem óhajtott inkább, mint azt, hogy az ésszerű politikai kombináció érvényre jusson. De nyugati szövetségesei (ti. Anglia és Franciaország) — Ausztria iránti tekintetből — megfogták kezét. Hazámnak a gondviselészerű alkalmához kötött reményei füstbe mentek.”

Aktuális ez a gondolat napjainkig. Az oroszok balkáni térnyerése a múlt század végén az első világháborúhoz vezetett. A második világháború után ez ismét megismétlődött. Ennek következtében évtizedekig alig volt kapcsolatunk Törökországgal. 1990-ben azonban a két nép Kossuth szellemében talált egymásra.

Dr. Hóvári János

A Kossuth-ház Kütahyában

Pintér Tamás rajza

BEM EMLÉKÜLÉS

Kelemen András, a Külügyminisztérium politikai államtitkára képviselte a magyar kormányt azon a Bem emlékülésen, amely Marosvásárhelyen volt 1994. március 14-én. Az ott elmondott beszédének közlésével emlékezünk meg az 1848-49. évi forradalomról és szabadságharcról.

Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátain!

Üdvözlöm Önöket a Magyar Köztársaság kormánya nevében.

Nagy öröm számomra, hogy együtt emlékezhettek meg Önökkel Bem József születésének 200. évfordulójáról. Köszönöm szíves meghívásukat.

Mi magyarok élünk bárhol is a világon, március 15-éhez közeledvén mindig meghatottan emlékezünk Bem Józsefre s vele együtt arra a sok ezer lengyelre, akik 1848-49-ben a magyar szabadságért harcoltak. Örülök, hogy lengyel barátaink is itt vannak közöttünk, ez is jelzi, hogy a magyar-lengyel kapcsolatok töretlenek, évszázadokon átívelnek. Tavaly emlékeztünk meg Báthori István lengyel király és erdélyi fejedelem születésének 460. évfordulójáról. Kapcsolatainknak vannak azonban élő szálai is. Sok lengyel családban emlékeznek még arra, hogy a második világháború idején, amikor a németek és az oroszok lerohanták Lengyelországot, több százezer számkivetett lengyelnek lett nyugodt otthona Magyarországon. Sokan kerültek közülük Észak-Erdélybe is. A magyar és a lengyel rendszerváltoztatás kartaiba öltözött. Ennek szálai még 1956-ba nyúlnak vissza, amikor a lengyel nép lelkében mellettünk állt, s amikor és ahogyan tudott, segített. Bem emléke kapcsolódik 1956-hoz is, a magyar forradalom a hős tábornok szobrától indult, amely a leveretés után különösen fontos nemzeti emlékhellyé vált. Sokszor emlékeztünk úgy az elmúlt évtizedekben, hogy Bemhez kötődően az 1956-os forradalmat is titkon felidéztek.

Bem József élete azonban önmaga is külön fejezete a magyar-lengyel kapcsolatoknak, sőt Erdélyének is. A híres lengyel tűzértiszt, akinek nevét az 1830-31. évi lengyel felkelés idején ismerték meg Európában. A bécsi forradalom bukása után jött Magyarországra és ajánlotta fel szolgálatait. Kossuth az erdélyi hadak élére nevezte ki. A hely-

zet Erdélyben válságos volt, hiszen Háromszék kivételével mindenütt császári csapatok voltak. Az energikus lengyel tábornok azonban átszervezte a haderőt és bravúros manőverezéssel kiszorította a Habsburg-hű csapatokat Erdélyből. Ekkor vésdöbött be örökre a neve az erdélyi — s különösen — a székely emlékezetbe. Nagy csodálójá volt Petőfi is, aki őrnagyként mellette szolgált.

Tegnap abban a megtiszteltetésben volt részem, hogy részt vehettem a nagykirályi Petőfi szobor felavatásán. Ott is többen szóltak Petőfi és Bem barátságáról, az igaz ügy melletti kiállásukról.

Tőkés püspök úr ott említette Mózes könyvének gondolatait, felidézve, hogy „pusztában bolyongó nép vagyunk”. A távol került csoportok keresik egymást, s ismét érteni akarják egymás beszédét. A vándorlások pusztájában azonban nem vagyunk egyedül, társakra találunk sok népben. 1848-49 ehhez is példa. Lengyelek mellett olaszok, osztrákok, csehek — sőt az angol Guyon — harcolt mellettünk. Románok is sokan, akiknek légiója mellettünk küzdött számos csatában. Talán kevesen tudják, hogy Bem segédtsíjta a bukaresti forradalom egyik vezető egyénisége Balacsánu volt, aki Bem mellett volt a végsőig, a menekülésig.

Bécsnek nem volt elegendő ereje a magyar szabadságharc leverésére. 1849 májusában Ferenc József az orosz cár támogatását kérte. Az orosz hadtestek egy része az erdélyi hágókon át tört be Magyarországra.

Az erdélyi haderő csak lassítani tudta az orosz előrenyomulást, megállítani nem. A visszavonulás során elesett Petőfi is. A temesvári csata és a világosi fegyverletétel után nem volt más lehetőség, mint az emigráció. A magyar haderő csak Havasalföld felől volt nyitott, amelyet korábban — a bukaresti forradalmat leverve — török csapatok szálltak meg. A szultáni csapatok utat nyitottak a menekülőknek, sőt a számkivetetteket befogadták.

Bem a Cserna völgyén át 1849 szeptemberében hagyta el választott hazáját. Orsovát, a határvárost pár székely huszárszázad védte önfeláldozón, hogy a menekülőknek a végsőig biztosítsa a kiutat.

Az emigránsok első állomása Vidin volt, ahol közel négyezer magyar-lengyel-olasz zsúfolódott össze. Bem az oroszok ellen tovább akart harcolni. A török-orosz viszony már 1849 végén — többek között a magyar menekültek befogadása miatt — nagyon feszültté vált. Bármikor kitörhetett az orosz-török háború. Bem tábornok török szolgálatba lépett, miként sokan a magyarok közül is, a szultán Aleppóba vezényelte, ott érte a következő évben a halál.

A magyar nép megőrizte a lengyel tábornok emlékét. A marosvásárhelyiek már 1880-ban szobrot állítottak neki. Ez azonban sajnos áldozatul esett az első világháborút követő erdélyi szobortalánításnak. Nagy kár ez, hiszen Bem a népek közötti megértés őszinte harcosa volt.

Köszönöm megtisztelő meghívásukat a bensőséges ünneplésükre. Ezt éreztem tegnap Nagykirályban, majd utána Zilahon is.

A Bem ünnepség azonban nemcsak befelé szól, hanem a világnak is, hogy az itt élőknek közös történelmük van a kelet-közép-európai népekkel. Együtt tartozunk és tartozunk egy nagyobb európai régióhoz.

1848-49 harcai Világosnál nem buktak el végleg. A magyar nép megújulni és bízni tudott. Állhatatosságban talán sokan a lengyelektől vettek példát. 1795-től 1918-ig nem létezett Lengyelország. Földjét oroszok, németek és osztrákok bitorolták. Bem és küzdőtársai azonban nem veszítették el a reményüket. Kitartóan, hűségesen küzdöttek hazájukért, nemzetükért.

Legyen Bem és társainak emléke ekként is példa számunkra.

Köszönöm a figyelmüket.

Námik Kemál

(1840-1888)

„Kemál bej” — így hívták a kortársak. Igazi reformkori szellem volt. Csaknem valamennyi irodalmi műfajban jelentőset alkotott, a dráma, a líra, az esszé és nem utolsósorban az újságírás területén. A tanzimát kori ifjúság bálványozta. Többször küldték számúzetésbe, ám kézirat formájában terjesztett költeményei ezen időkben is kézről-kézre jártak. Ő az a „lánglelkű költő”, aki verseivel megteremtette a török nemzeti lírát, drámáival a nemzeti drámát.

Számunkra jól ismert helyen, Tekirdağ-ban (Rodostó) született, előkelő családban. Apja Musztafa Ászim bej kiváló csillagász volt. Anyai ági ősei között találjuk Ahmed Rátib pasát a tenger nagy-költőt, és a nagyvezírt Topál Oszmán pasát. Édesanyja korán meghalt, ezért anyai nagyszüleivel élt együtt. Magánnevelői is voltak, akiktől arabul, perzsául tanult. Kiválóan ismerte az arab és perzsa irodalmat, a díván-költészetet. Tizenhét évesen, mint társadalmi osztályának művelt, tehetséges fia, Isztambulba ment, és ott csatlakozott egy, a díván-költészet hagyományait folytató költői csoporthoz. Itt kapja a Námik nevet a család egyik barátjától, Esref pasától. Ekkor ismerkedik meg Sinászíval, a tanzimát kor egy másik jeles írójával, aki nagy hatást gyakorolt későbbi életére, és akinek biztatására megtanult franciául. Ezidőtájt kezd írni Sinászi lapjában a Taszvír-i Efkár-ban (Gondolatok leírása). Mikor Sinászi Párizsba ment, ő vette át tőle a lapot. A despotizmus ellen, a parlamentarizmus érdekében írt cikkeivel nagyon népszerűvé vált. Alapító tagja volt az „ifjúoszmánok” nevű haladó csoportnak, amelyet 1865-ben mint titkos szervezetet hoztak létre. Amikor 1867-ben leleplezték és kitil-

tották őket Isztambulból, Zijá pasával együtt kénytelenek voltak Párizsba emigrálni. Ezután Londonba ment, ahol Zijá pasával együtt kiadták a Hürriyet (Szabadság) című lapot.

1870-ben visszatért Isztambulba, ahol új lapot indított İbret (Példa) címmel. A lapot forradalmi hangvétele miatt hamarosan betiltották, s hogy Kemál bej minél távolabb legyen a fővárostól, kinevezték Gelibolu kormányzójává. 1874-ben ismét visszatért, és rögtön kész is a botrány: Bemutatták új darabját, a Vatan veja Szilisztre (A haza avagy Szilisztre) című színművet, mely olyan hatást váltott ki a nézőkből, hogy a hatóságok Ciprusra száműzték és ott bebörtönözték a szerzőt.

A darab mottója az lehetne, hogy a hazaszeretet minden másnál előbbrevaló.

A cselekmény a krími háborúban játszódik, ahol az oroszok Szilisztre várát ostrom alá veszik. A főszereplő Iszlám bej azonnal csatlakozik az önkéntesekhez, azzal a felkiáltással, hogy „aki szeret, az jöjjön utánam”. Így Zekije nevű szerelme is férfi ruhát öltve, inkognitóban a védők közé áll. Kiléte akkor derül fény, amikor a megsebesült Iszlám bejt ápolja.

A várparancsnok hősi halála után egy bizonyos Szitki bej lesz a parancsnok. Egy napon levelet kap, amelyben tudatják vele, hogy felesége és fia meghalt, leánya pedig eltűnt. Az elkeseredett küzdelem során Iszlám bej és Zekije több hőstettet is végrehajt együtt. A férfi ismét megsebesül, de a várat sikerül megvédeni. Az ostrom után derül ki, hogy Zekije nem más, mint a várparancsnok elveszettnek hitt leánya, akit aztán Iszlám bej feleségül vesz.

Abdülazíz szultán trónfosztása után Námik Kemál amnesztiát kapott és

1876-ban visszatért Isztambulba. Azonban Abdülhamíd kormánya sem tűrte sokáig politikai és művészi tevékenységét. 1877-ben ismét száműzik, ezúttal Midilli (ma: Mitilén) szigetére. Nem sokkal később ugyanide kormányzónak nevezik ki. Életének utolsó évtizedében még kétszer nyert el magas rangot: volt Rodosz és Szakiz (ma: Hiosz) sziget kormányzója is. Ez utóbbi helyen halt meg 1888-ban. Sírja Geliboluban található.

Életében versei könyv alakban nem jelentek meg. Kézirat formájában váltak ismertté és terjedtek el. Költészetében a klasszikus díván műfajokat teljesen új tartalommal töltötte meg (pl. Hürriyet kaszideszi, Vatan kaszideszi). Az új tartalom a haza, a szabadság, a nemzet, a hazaszeretet és honfihűség. A klasszikus stílushoz azonban ragaszkodik, mert ebben látja a mondanivaló fennkölt tartalmának megfelelő formai keretet. Kipróbálja az európai versmérteket is.

Török drámairodalom ezidőtájt a szó európai értelmében nem volt. A tanzimát kor irodalmi reformja honosította meg e műfajt is. Vefik pasa színházakat teremtett, színészeket tanított be, és Kemál bej elsőként sajátította el e műfaj szellemét, s a „legnemzetibb, majdnem forradalmi hangú műveiben szolgáltatta meg a török dráma alig megszületett műsáját” — írja róla Thúri József. Drámái erős európai hatást tükröznek, átültetve a török környezetbe. Megrázó darabok, szinte az egész török társadalmat felkavarták.

Az elbeszélő irodalom terén a nyugati, leginkább a francia regény, esszé volt a minta. Prózaí stílusában Námik Kemál a tisztább, arab-perzsa elemektől mentes, élő köznyelv alkalmazására törekedett.

Legfontosabb művei: a már említett Vatan veja Szilisztre című drámája mellett a következő színműveket írta: Zavallı Csodzsuk (Szegény gyermek) Gülnihâl, Dzsulâleddin Harizmsâh és végül a Kara bela (Sötét balsors). Két regénye nem túl jelentős (Intibâh és Dzsezmî), versei, költeményei viszont ma is jól ismertek.

Szülohelyén, Tekirdağ-ban a kormányzósági épülettel szemben lévő Námik Kemál parkban 1949-ben márványszobrot emeltek emlékére.

✎ Kadnár Orsolya

Káldy-Nagy Gyula Széchenyi díjas!

Az 1994. évi legmagasabb állami díjak elnyerői között hosszú idő után újra találkozhattunk turkológussal, Káldy-Nagy Gyula egyetemi tanár személyében. A kitüntetett 1927. július 14-én született a veszprémi megyei Nagydémen. A jogi tanulmányokat cserélte fel a török

szakkal. Németh Gyula valamint Fekete Lajos vértette fel őt azokkal a filológiai ismeretekkel, amelyekre támaszkodva hallatlan szorgalommal dolgozta fel a török kor levéltári forrásait. Ő ma az oszmán történelem világviszonylatban egyik legkiválóbb kutatója. Tudományos

munkássága igen gazdag és sokrétű. Többek között három vaskos kötetben kiadta a Budai szandzsák török adóösszeírásait, a Gyulai szandzsák deftereit, Baranya megye fejadó listáit, Fekete Lajossal együtt pedig a budai kincstár pénztári naplóját. Kismonográfiát szentelt a magyarországi török pénzügyigazgatás működésének, illetve a hódoltsági gazdasági-társadalmi viszonyoknak. Szulejmán szultánról készített életrajza több szempontból is új megvilágításba helyezte a hazánk történetében oly fontos szerepet játszó uralkodó életét és korát. Jelenleg a Propyläen-Verlag felkérésére az Oszmán Birodalom történetének megírásával foglalkozik. Hazai és külföldi folyóiratokban megjelent alapvető tanulmányainak száma több tucatra rúg.

Rendkívül sokat tett a tudományos utánpótlás neveléséért. Az elmúlt 25 évben végzett tanítványai közül — akiket lelkiismeretesség-

re és a minél sokoldalúbb tájékozódásra nevelt — jó néhányan szereztek kandidátusi fokozatot s kerültek vezető intézményeinknél (egyetemek, akadémiai kutatóintézetek, múzeumok, szakkönyvtárak) tudományos állásba. Iskolateremtő munkásságát értékelte a Művelődési Minisztérium, amikor a műhelymunka pályázatra meghívta, s azt három évre elnyerte.

Nemzetközi elismertségét mutatja, hogy a Török Történelmi Akadémia (Türk Tarih Kurumu) levelező, majd tiszteleti tagjává választotta, a Török Köztársaság pedig külön oklevéllel méltatta tevékenységét. Előadóként, illetve szakértőként hívták meg hosszabb időre Ausztriába, az Egyesült Államokba és Dániába.

Káldy-Nagy Gyula mindig a nemzeti tudományosságot kívánta szolgálni és előbbre vinni. E cél érdekében töltött hónapokat Törökországban, s szerzett engedélyt arra, hogy mikrofilmre vehesse a magyarországi török hódoltság korának legfontosabb levéltári forrásait.

A Magyar-Török Baráti Társaság szeretettel gratulál a Széchenyi díjas professzornak, s kíván neki töretlen munkakedvet és további sikereket.

Námik Kemál:

Honfi-dal

(Vatan türküsü)

Az ellenség reánk szegzi fegyverét,
Föl, vitézek, mentsük hát meg a hazát.
Szabadító, hősi harc lesz a miénk,
Föl, vitézek, mentsük hát meg a hazát!

E hon nevelt mindnyájunkat, e vidék,
Bőségével ő táplált fel, jó anyánk,
Veszni hagyjuk, mikor minden fia ép?
Föl, vitézek, mentsük hát meg a hazát!

Honunk kincse mind e hívek, városok,
Szuronyunk az, mely nekik ótalma ad,
Légyen tán a nemzet gyöngye, elhagyott?
Föl, vitézek, mentsük hát meg a hazát!

Férfihitünk a vezérlő példakép,
Köveinkből ezer hős lélek kiált,
Nem is lelkünk, dicsőségünk most a tét,
Föl, vitézek, mentsük hát meg a hazát!

Férfitesten kitüntetés lesz a seb,
S ha halál vár, azt se bánjuk, katonák!
Egy a rangunk föld alatt és idefent.
Föl, vitézek, mentsük hát meg a hazát!

Vidor Miklós fordítása

TÁRSASÁGI HÍREK

A Magyar-Török Baráti Társaság folyó év február 3-án tartotta évi rendes taggyűlését. Gál Tímea főtitkár beszámolt a Társaság elmúlt évi működéséről, Fehér Géza elnök és Dávid Géza alelnök pedig aktuális eseményekről adott tájékoztatást.

Gulyás Enikő — más elfoglaltságra hivatkozva — az elnökségi tagsági tisztségéből felmentését kérte. Ezt követően a taggyűlés egyhangúlag F. Tóth Tibort választotta meg elnökségi taggá.

Hüseyin Sermet a Budapesti Tavaszi Fesztivál vendége

Különleges zenei élményben volt része azoknak, akik a Török Köztársaság Nagykövetségének meghívására részt vettek Hüseyin Sermet török zongoraművész hangversenyén a Hilton Hotel báltermében, március 20-án. A hangversenyt a Budapesti Tavasz Fesztivál és az Európai Kulturális Hónap keretében rendezték meg.

A koncert Adnan Saygun, ismert török zeneszerző „İnci jegyzetei” című darabjával kezdődött (İnci a törököknél gyakori női név, jelentése: gyöngy). A mű hét kis tételből áll, amelyek mint egy-egy naplótöredék különböző lelkiállapotokat tükröznek. Schumann Kinderszenen ciklusához hasonlíthatnánk őket, csak persze modernebb hangzásúak.

Egy ritkán játszott Liszt Ferenc művet következett, Saint Saëns átdolgozásában: Danse Macabre (Haláltánc).

Ezután C. V. Alkan: Két fantáziája hangzott el, feltehetően magyarországi bemutatónként. Igazi zenei csemege mindkét mű, nagy technikájú előadóművészt igényelnek, s Hüseyin Sermet valóságos virtuóz.

A szünet után Liszt H-moll szonátája csendült fel. Ez a mű a legtöbb nagy zongoraművész repertoárdarabja, most is lenyűgöző előadását hallottuk.

Rádasként ismét egy Alkan opusszal, a légiesen könnyed Toccatinával köszönte meg Hüseyin Sermet a vastapsot.

Az előadás után, még az elhangzottak hatása alatt ke-

restem meg a művészt, hogy lapunk számára rövid beszélgetést kérjek tőle. A komoly fizikai teljesítményt is igénylő darabok eljátszása után láthatóan kissé fáradtan, de készségesen vállalta a beszélgetést

— *Művész úr! Mindenekelőtt szívvel gratulálok a kiváló előadáshoz, és megköszönöm a zenei élményt, amelynek részesei lehettünk. Bár Liszt H-moll szonátája az egyik kedvencem, számomra most a fő élményt az Alkan darabok jelentették. Alkan műveket ugyanis eddig még soha nem hallottam sem hangversenyteremben, sem rádióban. A zenei lexikon szerint Charles Valentin Alkan (1813-1888) francia zeneszerző, de neve mintha török volna (ebben az esetben jelentése: vörös vér lenne). Családjának volt talán valamilyen kapcsolata Törökországgal? Ezért játszik ön Alkan darabokat?*

Sajnos eddig nem volt sem időm, sem módom, hogy ennek utána járjak. Nem tudom, honnan került a család Franciaországba. Az viszont tény, hogy Alkan Párizsban született és ott is élt, tehát francia zeneszerzőnek kell tekintenünk.

— *Alkan olyan kiváló zongorista volt, hogy a legenda szerint még Liszt is — aki pedig mindig fölényes biztonsággal zongorázott — kissé izgult, ha az ő jelenlétében kellett koncerteznie.*

Alkanról több legenda kering és nyilván nem alap-

talantul. Az tény, hogy korának egyik legkiválóbb pianistája volt. Csodagyerekként indult. Már hatévesen a párizsi Conservatoire növendéke volt. Később Liszttel is jó barátok lettek. Viszont Liszttel ellentétben, aki hangversenykörútjain sikert sikerre halmozott, Alkan egy félszeg, visszahúzódozó, kisebbségi komplexussal terhelt ember volt. Félt a nőkől, társaságukban zavart volt, nem is nősült meg soha. Talán ezek a hátrányos lelki tulajdonságok okozhatták, hogy a kora mellőzte és az utókor is mostohán kezelte. Komponistának is jelentős volt, és úgy gondolom méltánytalanul merült felédésbe. Az én céloom megismertetni a közönséget ezekkel a nagyszerű darabokkal. Egyébként két lemezre is játszottam Alkan műveket.

— *Sajnos ezek nálunk nem kaphatók.*

Lehet, hogy ide nem hozták be, de Nyugat-Európában ezek megvásárolhatók, például Franciaországban, Németországban, Svájcban.

— *Van-e, volt-e kapcsolata a magyar zenei élettel, ismer-e személyesen magyar művészeket?*

Igen. Ezúttal másodszor lépek fel Magyarországon. Első alkalommal — talán 1988-ban lehetett — Bartók Béla III. zongoraversenyét játszottam a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarával. Doráti Antal volt a karmester, aki akkor a Philadelphiai szimfonikusokat irányította. Jó kapcsolatban

álltam Anda Gézával, a Svájcban elhunyt kiváló magyar pianistával.

— *S a mai magyar művészek közül?*

Kocsis Zoltánt hírből jól ismerem, de személyesen még nem találkoztunk, Ránki Dezsővel viszont igen. Jó kapcsolatam van a Párizsban élő Mocsári Károllyal és a Münchenben működő Adorján Andrásval. No, és természetesen Schiff Andrásval is, aki szintén fellép a Tavasz Fesztiválon.

— *Köszöm a beszélgetést.*

— *Puskás László*

• •

Hüseyin Sermet zongoraművész Isztambulban született 1955-ben. Tíz éves korában került az ankarai konzervatóriumba és tizenhárom évesen — a török kormány ösztöndíjával — a párizsi Conservatoire-ba. Nemcsak zongoraművészként, komponistaként is ismert (Olivier Messiaennál tanult zeneszerzést), műveiből a francia rádió is közvetített már.

Tíz-nél több rangos nemzetközi díj birtokosa. Egyebek mellett ő nyerte a Zürichben 1985-ben megrendezett Anda Géza nemzetközi zongoraversenyt.

Szólistaként az európai országokon kívül Mexikóban, Japánban és az USA-ban is fellépett, és nemzetközi hírű zenekarokkal többször koncertezett. Eddig tizenegy lemezfelvétele van, köztük két Alkan lemez, amelyek Arany hanglemez-díjat kaptak. 1988-tól az Isztambuli Egyetem díszdoktora, 1991-től állami művész.

• •

(Megjegyezzük, hogy a Rózsavölgyi Zeneműboltban eddig még nem találkoztunk Alkan lemezzel. Becsületükre legyen mondva, amikor Hüseyin Sermet felvételeire hivatkoztunk, rögtön rendelkeztek belőlük a Valois Auvidis francia lemezcégtől. Két-három hét múlva tehát a gyűjtők és zenekarok ott megvehetik őket. Az egyik lemez csak zongoradarabokat, a másik hegedű-zongora szonátákat tartalmaz.)